

Učestalost korištenja interneta u osnovnoškolskoj i srednjoškolskoj dobi

Irma Džambo, Kenela Zuko

SAŽETAK: Svakodnevno koristeći računar djeca na zabavan i zanimljiv način uče o tome kako koristiti informatičku tehnologiju. Razvoj informatike, njena interaktivnost i povećane mogućnosti komuniciranja sve više predstavljaju rizik za sve korisnike, a ponajviše djecu. Osnovni cilj istraživanja bio je ispitati navike i iskustva učenika u korištenju interneta te razlike u tim iskustvima između djece osnovnoškolske i srednjoškolske dobi. U istraživanju su učestvovala 274 učenika iz dvije osnovne škole te 69 učenika iz srednjoškolskog centra sa područja Kantona Sarajevo. Rezultati su prikazani apsolutnim frekvencijama i postocima. Dobiveni rezultati pokazuju da danas gotovo svaki učenik te dobi ima kompjuter u svojoj kući te da ih većina koristi mobilne telefone. Učenici osnovne, kao i srednje škole čak u više od 80% slučajeva koriste internet nekoliko puta u toku dana. Na ukupno ispitanom uzorku veoma mali broj ispitanika traži dozvolu roditelja za pristup internetu. Da osjećaju nemir, nervozu i napetost ukoliko duže vremena nisu koristili internet u osnovnoj školi, pozitivno je odgovorilo 76 (27,74%) ispitanih učenika, dok je na pitanje da li smatraju da su ovisni o internetu pozitivno odgovorilo njih 98 (35,77%). U ovom istraživanju napetost i nervozu, ukoliko ne koriste internet, osjeća 15 (21,74%) srednjoškolaca od ukupnog broja ispitanih. Da su ovisni o internetu, smatraju 22 (31,88%) ispitanika u srednjoj školi. Istraživanje pokazuje da je upotreba interneta u našem okruženju velika i postoje brojni rizični faktori za razvoj ovisnosti, ali još uvijek nema stanja napetosti i nervoze kada se internet ne koristi.

Ključne riječi: *internet, učenici, ovisnost*

Frequency Of Using Internet In Primary And Secondary School Children

ABSTRACT: Using a computer every day, children learn fun and interesting ways to use technology. The development of technology, its interactivity, and heightened communication possibilities are increasingly posing a risk to all users, and most of all children. The main aim of the research was to examine students' habits and experiences in using the Internet and the differences in these experiences between primary and secondary school children. In total, 343 students participated, this study consisted of 274 students from the two primary schools, and 69 students from the High School Center in Sarajevo Canton. The results are presented with absolute numbers and percentages. The results show that today almost every student has computers in their home and that most of them use mobile phones. Primary and Secondary School Students in more than 80% of the cases use the Internet several times during the day. 76 (27.74%) students responded positively to nervousness and tension if they did not use the internet for a long period of time. Regarding tension and nervousness, 15 (21.74%) high school students of the total number of respondents acknowledged they feel this way. The question of whether they were considered addicted to the Internet, 98 (35.77%) responded positively, 22 (31.88%) of students surveyed are in high school. This research shows the importance of Internet in our society and many negative mental health factors.

Keywords: *Internet, students, addiction*

UVOD

U posljednjih petnaest godina medijsku pažnju, ali i pažnju istraživača, privukla je ovisnost o internetu. Svakodnevno koristeći računar djeca na zabavan i zanimljiv način uče o tome kako koristiti informatičku tehnologiju. Razvoj informatike, njena interaktivnost i povećane mogućnosti komuniciranja sve više predstavljaju rizik za sve korisnike, a ponajviše djecu. U posljednje vrijeme djeci je najprivlačniji internet i sve mogućnosti koje on pruža. Djeca veći dio vremena provode za računarom, pametnim telefonima ili tabletima i to utječe na svakodnevno funkcionisanje,

izvršavanje svakodnevnih obaveza te dovodi i do loše komunikacije i interakcije s okolinom, a kasnije i problema unutar porodice, što rezultira socijalnom izolacijom posebno u adolescentnom periodu. Osnova za nastanak ovisnosti o internetu su sve veća dostupnost, sadržaj koji nudi i sve veći broj mlađe populacije koja ga koristi. Na mogući razvoj ovisnosti o internetu ukazuje povećana učestalost rizičnog ponašanja među učenicima mlađeg uzrasta, što može imati negativne posljedice na razvoj njihove ličnosti (1). U posljednje vrijeme djeca su sklonija da aktivnosti iz stvarnog života zamijene onim iz virtualne realnosti.

Djeca su manje svjesna problema koji se razvija ukoliko korištenje interneta zauzme veći dio njihovog vremena te ako se koristi kao oblik socijalizacije, a može utjecati i na njihovo raspoloženje i dovesti do lošijeg akademskog i socijalnog funkcionisanja. U literaturi se često spominje nekoliko vrsta ovisnosti o internetu. Razlikuju se ovisnost o različitim društvenim mrežama (Facebook, Twitter, Google+, Instagram), ovisnost o informacijama (pretraživanje različitih portala s informativnim sadržajem, internet enciklopedija i slično), ovisnost o igranju videoigara, ovisnost o pornografskom sadržaju, ovisnost o online klađenju. Jurman i sur. navode nekoliko vrsta ovisnosti: cyber-space, on-line shopping, on-line videoigre, chating, Skype, blogovi, Facebook, SMS, MMS, Web-camera, on-line kockanje (2). Iako se sve češće spominje pojam ovisnosti o internetu, postoje različita tumačenja tog pojma. Postavlja se pitanje da li je internet shvaćen kao novo tehnološko sredstvo – igračka, ima li gubitka samokontrole ili je riječ o psihičkom poremećaju? Različiti autori, zavisno od pristupa, definišu ovisnost o internetu kao nemogućnost kontrole njegovog korištenja uz pojavu tjeskobe i disfunkcijskih poremećaja u svakodnevnom životu (3). Da je ovisnost o internetu povezana s promjenama strukture mozga navode neki od autora (4). Danas je ovisnost o internetu ozbiljan javnozdravstveni problem, ali kao dijagnoza nije uvrštena u međunarodne važeće klasifikacije bolesti - Međunarodnoj klasifikaciji bolesti i srodnih zdravstvenih problema, deseto izdanje (MKB-10) i Dijagnostičkom i statističkom priručniku Američke psihijatrijske udruge (DSM-V) (5,6). Kako navodi Jurman i sar. U DSM-V iz 2013. godine u trećem poglavlju pod stanjima za daljnja istraživanja uvrštena je dijagnoza „Ovisnost o internetskim igrama“. Pokazalo se da je inicijalna motivacija za igranjem videoigrica zabava, bijeg od problema te virtuelno prijateljstvo, a prve uočljive štetne posljedice prekomjernog igranja su promjene raspoloženja, gubitak kontrole, apstinencijski sindrom i sklonost sukobljavanju (2). Nekoliko je karakteristika koje se tiču ovisnosti o internetu. Među najznačajnijim obilježjima spadaju demografsko i sadržajno obilježje. Među tinejdžerima, a vezano za načine korištenja interneta, najznačajnije demografsko obilježje jeste spol. Istraživanja Lenharta i Maddena pokazuje da su američki dječaci više motivirani od djevojaka u pogledu funkcionalnih i zabavnih aktivnosti na Internetu, što uključuje pretraživanje web-stranica, igranje igara te skidanje filmova i aplikacija. Nasuprot tome, djevojke češće koriste Internet za obrazovne i socijalne aktivnosti, uključujući chat, društvene mreže, e-mail i slušanje muzike (7). Važno obilježje vezano uz ovisnost o internetu je i vrijeme. Vrijeme može biti vrlo produktivno ukoliko se taj medij koristi u razumnim količinama, u prosjeku 38,5 sati sedmično. Korištenje interneta može uveliko promijeniti život pojedinca ako korisnik pređe određenu granicu (8). Učestalo korištenje Interneta za neposlovne aktivnosti, kao što su besciljno surfanje Internetom, igranje online igara, obično počinje oduzimati previše korisnikovog vremena, što dovodi do zanemarivanja socijalnih veza, posla, škole ili nekih drugih važnih obaveza. Üneri i Tanidir u svom istraživanju koje je provedeno među srednjoškolicima u Ankari (Turska), a vezano za korištenje Interneta pokazali su da razina ovisnosti raste povećanjem vremena korištenja Interneta (9).

Iako su različiti motivi tinejdžera za korištenje Interneta, Steffes-Hansenb i Tsoa (10) navode da je Internet zabavno i uzbudljivo iskustvo, koriste ga u okviru učenja za nekomercijalne svrhe, trošenja vremena bez nekog cilja, komunikacije s drugim ljudima te potrage za informacijama o određenim proizvodima prilikom donošenja odluke o kupovini.

ISPITANICI I METODE

Osnovni cilj istraživanja bio je ispitati navike i iskustva učenika u korištenju interneta te razlike u tim iskustvima između osnovnoškolske i srednjoškolske populacije. U istraživanju su učestvovala 274 učenika iz dvije osnovne škole te 69 učenika iz Srednjoškolskog centra na području Kantona Sarajevo. O svemu su bili upoznati roditelji koji su dali svoju saglasnost. Ispitanici su dobrovoljno popunjavali anketne upitnike na času razredne nastave. Anketni upitnik je anoniman, konstruisan za potrebe ovog istraživanja. Demografske karakteristike uključivale su pitanja: dob, spol, razred. Dalje, upitnikom su obuhvaćena pitanja koja se odnose na aktivnosti koje učenici rade na internetu i koje mogu utjecati na razvoj ovisnosti te koliko vremena provode na istom. Rizično ponašanje sadrži pitanja vezana uz odnos prema školi i porodici te način na koji se koristi slobodno vrijeme provedeno na internetu.

Rezultati su prikazani apsolutnim frekvencijama i postocima.

REZULTATI

U istraživanju su učestvovala 274 učenika iz VII i IX razreda dvije osnovne škole i to 191 učenik iz VII razreda te 83 učenika iz IX razreda. Prosječna dob ispitanika iz osnovnih škola je $M=13$. Od ukupnog broja ispitanih učenika iz osnovnih škola bile su 133 djevojčice te 141 dječak. Iz prva dva razreda Srednje škole učestvovalo je 69 učenika i to 48 dječaka i 21 djevojčica. Prosječna dob ispitanih je $M=15$.

Od ukupnog broja ispitane djece iz osnovnih škola njih 36 ne posjeduju računar u svojim domaćinstvima (slika 1).

Slika 1. Posjedovanje računara

Kao što se vidi iz slike 1. od ukupnog broja ispitanih čak 237 (86,50 %) u svojim domovima posjeduju računar.

Korištenje smartphonea (pametnih telefona) također je rasprostranjeno u osnovnoškolskoj dobi. Iz slike 2. vidi se da samo 8 (2,92 %) ispitane djece ne koristi mobilne telefone.

Slika 2. Korištenje mobilnih telefona

Od ispitanog broja učenika srednjoškolske dobi 8,70% ne posjeduje računar u svojim domaćinstvima, dok samo 1,45% učenika ne koristi mobilne telefone (slike 3 i 4).

Slika 3. Posjedovanje računara

Slika 4. Korištenje interneta

Da računar koriste nekoliko puta dnevno navelo je 238 (86,86%) ispitanih učenika iz osnovnih škola (slika 5), dok se iz slike 6 vidi da od ukupnog broja ispitanih srednjoškolaca 58 (84,06%) učenika koriste internet nekoliko puta dnevno.

Kao što se može vidjeti na slici 7, za pristup internetu roditeljsku dozvolu u osnovnoškolskom uzrastu mora tražiti 68 učenika (24,81%).

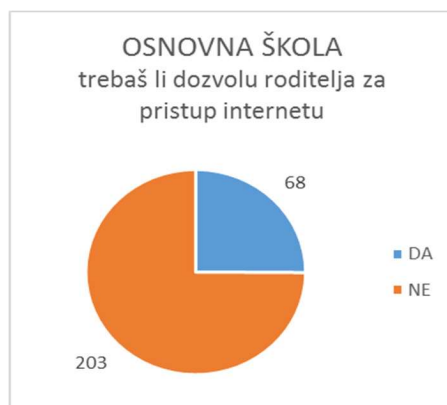
Od ukupnog broja ispitanih srednjoškolaca njih 9 (13,04%) traže roditeljsku dozvolu za pristup internetu (slika 8).

Slika 5. Korištenje interneta OŠ

Slika 6. Korištenje interneta SŠ

Slika 7. Dozvola roditelja za pristup internetu OŠ

Slika 8. Dozvola roditelja za pristup internetu SŠ

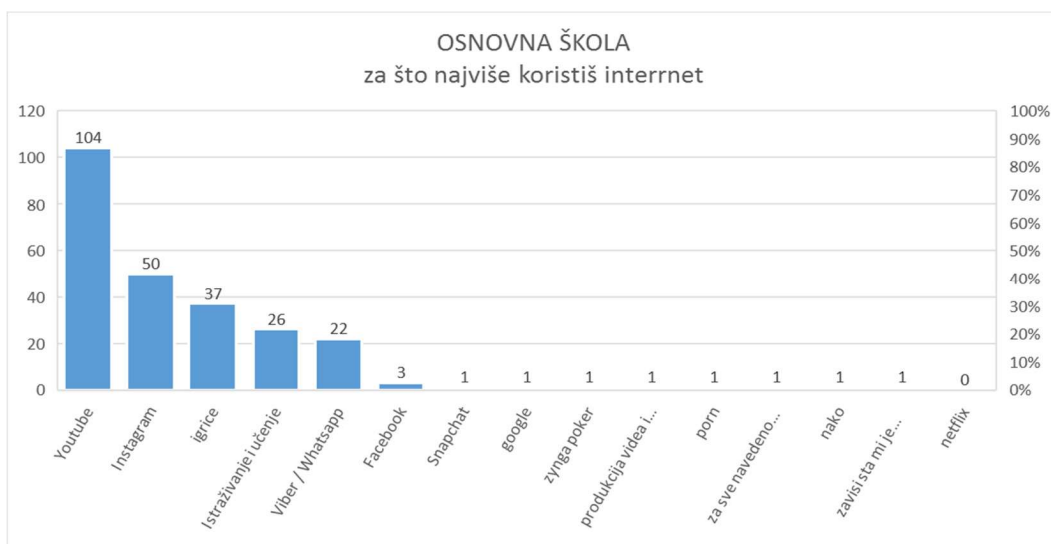
Na pitanje u koje svrhe najviše koriste internet, ispitani učenici osnovnih škola, njih 104 (38,9%) odgovorili su You Tube (grafikon 1).

Učenici srednje škole internet najčešće koriste za You Tube (36,23%), a korištenje ostalih sadržaja prikazano je u grafikonu 2.

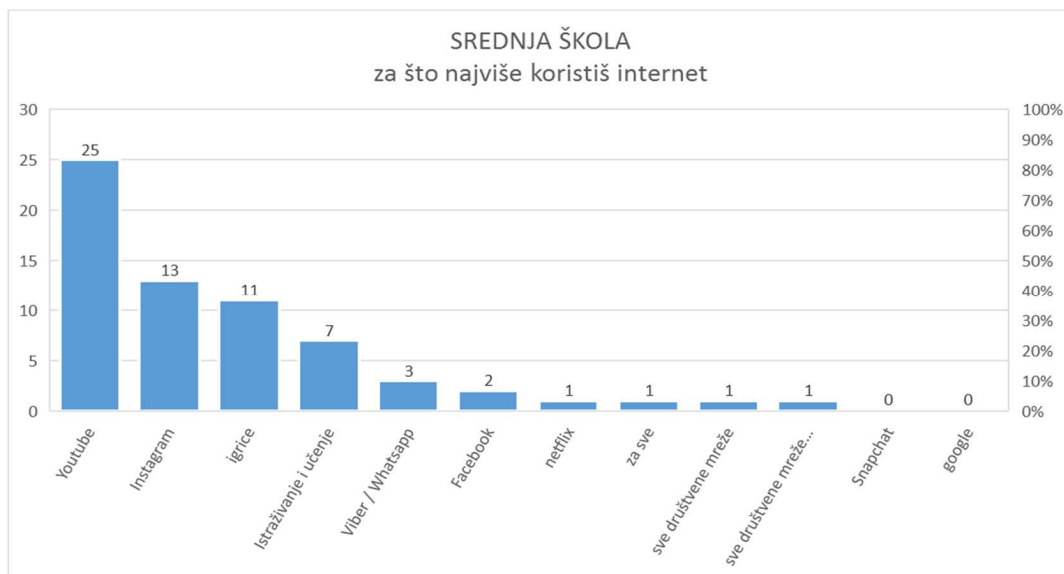
Na pitanje koliko često zanemaruju školske i porodične obaveze, od ukupnog broja ispitanih u osnovnim školama njih 125 odgovorilo je ponekad, a 118 nikada (slika 9).

Kao što se vidi na slici 10, obaveze kako školske tako i porodične zbog korištenja interneta nikada ne zanemaruje 30 učenika srednjoškolske dobi, dok njih 35 zanemaruje ponekad.

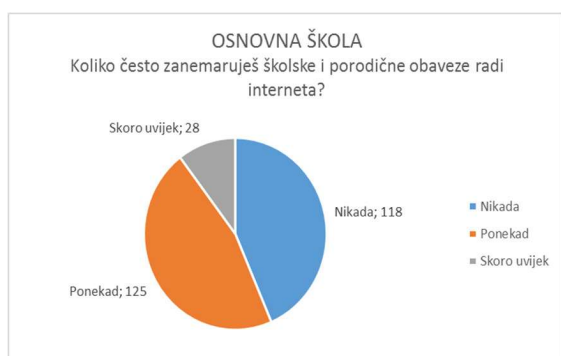
Da više vremena provode sa porodicom i prijateljima nego koristeći kompjuter odgovorilo je 51,09 učenika osnovnoškolskog uzrasta (slika 11).

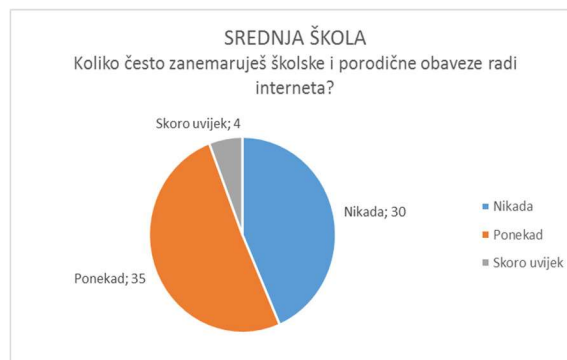
Grafikon 1. Svrha korištenja interneta OŠ

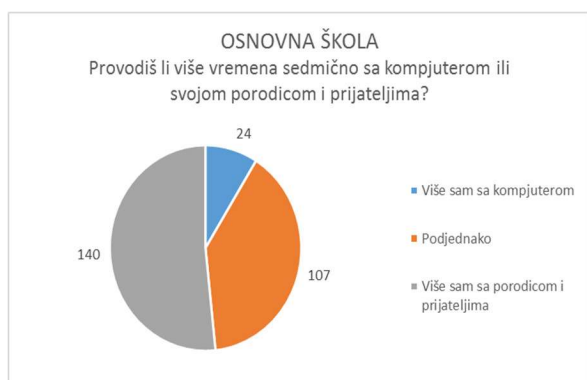
Grafikon 2. Svrha korištenja interneta SŠ

Slika 9. Zanemarivanje obaveza radi interneta OŠ

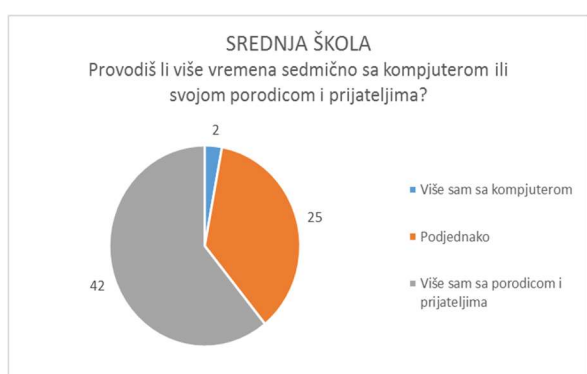

Slika 10. Zanemarivanje obaveza radi interneta SŠ

Slika 11. Korištenje slobodnog vremena OŠ

Od ukupnog broja ispitanih srednjoškolaca njih 42 (60,87%) više vremena provode sa porodicom i prijateljima u odnosu na korištenje interneta (slika 12).

Slika 12. Korištenje slobodnog vremena SŠ

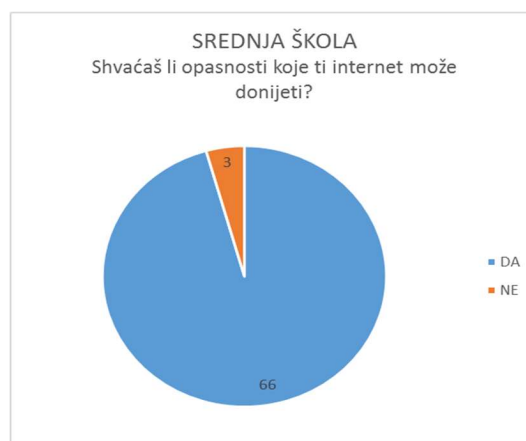
Od ukupnog broja ispitanih učenika u osnovnim školama njih 254 (92,70%) ne shvata opasnosti koje internet može donijeti (slika 13), dok se na slici 14 vidi da od ukupnog broja ispitanih srednjoškolaca njih 66 (95,62%) ne shvata opasnosti interneta.

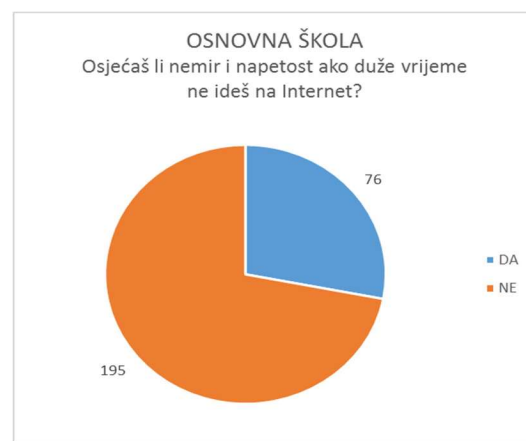
Slika 13. Shvatanje opasnosti interneta OŠ

Da osjećaju nemir, nervozu i napetost ukoliko duže vremena nisu koristili internet u osnovnoj školi pozitivno je odgovorilo 76 ispitanih učenika (slika 15), dok je na pitanje da li smatraju da su ovisni o internetu pozitivno odgovorilo njih 98 (slika 16).

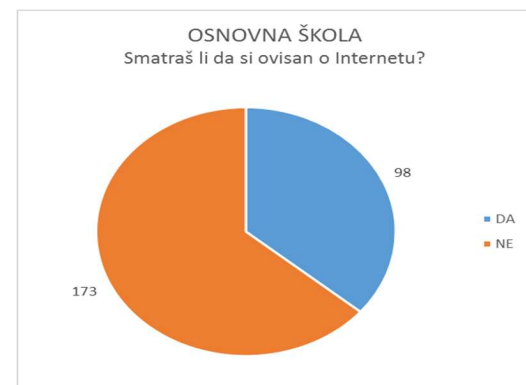
Kao što se može vidjeti na slici 17, napetost i nervozu te nemir, ukoliko ne koriste internet, osjeća 15 srednjoškolaca od ukupnog broja ispitanih. Da su ovisni o internetu, smatraju 22 ispitanika u srednjoj školi (slika 18).

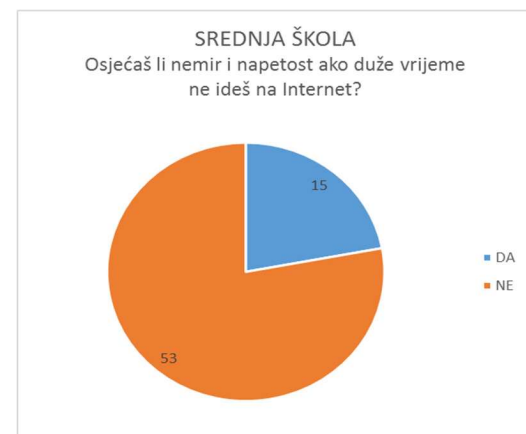
Slika 14. Shvatanje opasnosti interneta SŠ

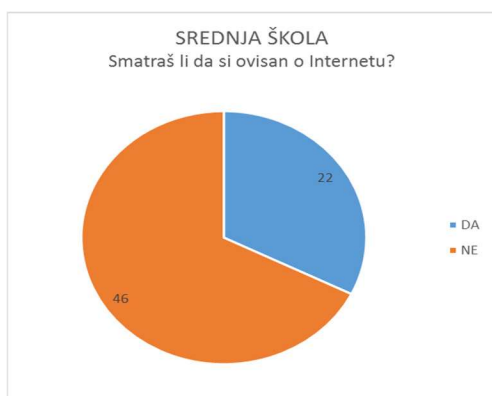
Slika 15. Osjećaj nemira i nervozu kod nekorisćenja interneta

Slika 16. Samoprocjena ovisnosti o internetu

Slika 17. Osjećaj nemira i nervozu kod nekorisćenja interneta SŠ

Slika 18. Samoprocjena ovisnosti o internetu SŠ

DISKUSIJA

Internet se razvija velikom brzinom - činjenica je na koju ljudi (pre)često zaborave. Stvari koje se danas čine normalnima i ostavljaju dojam kao da su tu oduvijek, još prije 10 godina uopšte nisu postojale - pritom mislimo na koncept društvene mreže, Googleov preglednik Chrome ili na meme "Forever alone". Mobilni internet važniji je nego ikad te je čak postao korišteniji od klasičnog interneta. Prema podacima Statiste, 52.64% ukupnog broja korisnika interneta dolazi od mobilnih uređaja. Kako navodi Livinstone i sur. (12), ispitivanje koje je provedeno na uzorku od 25.000 ispitanika u EU 2009. godine među učenicima od 11 do 18 godina, pokazalo je da oko 95% posjeduje kompjuter kod kuće, a 85% ih kod kuće ima i internetski priključak. U našem istraživanju su učestvovala 274 učenika iz VII i IX razreda dvije osnovne škole i to 191 učenik iz VII razreda te 83 učenika iz IX razreda. Prosječna dob ispitanika iz osnovnih škola je $M=13$. Od ukupnog broja ispitanih učenika iz osnovnih škola bile su 133 djevojčice te 141 dječak. Iz prva dva razreda srednje škole učestvovalo je 69 učenika i to 48 dječak i 21 djevojčica. Prosječna dob ispitanih je $M=15$. Od ukupnog broja ispitanice djece iz osnovnih škola njih 237 (86,50%) posjeduje računar u svojim domaćinstvima. Ispitivanje koje je provedeno u srednjoj školi pokazuje da od ukupnog broja ispitanika njih 62 (89,86%) posjeduje računar. Korištenje smartphona (pametnih telefona) također je rasprostranjeno u osnovnoškolskoj i srednjoškolskoj dobi. Iz slike 2. vidi se da samo 2,92% ispitanice djece ne koristi mobilne telefone. Od ukupnog broja ispitanih srednjoškolaca njih 68 (98,55%) koriste mobilne telefone za korištenje interneta. U našem ispitivanju utvrdili smo da od ukupnog broja ispitanih učenika iz osnovnih škola njih 86,86% koriste računar nekoliko puta dnevno (slika 5), dok se iz slike 6 vidi da od ukupnog broja ispitanih srednjoškolaca 84,06% koriste internet nekoliko puta dnevno. Prema istraživanjima provedenim u Republici Hrvatskoj 2009. godine, čak 49% ispitanih pristupa internetu svaki dan, 34% nekoliko puta u toku sedmice, dok 17% učenika koristi internet nekoliko puta mjesečno. Tek nedavno provedeno istraživanje pokazuje da 55% učenika koristi društvene mreže, a 48% posjećuju web-stranice nekoliko puta na dan (12). Interesantni su odgovori i na pitanje da li za pristup i korištenje internet sadržaja trebaju dopuštenje roditelja. Za pristup internetu dozvolu od strane roditelja, u osnovnoškolskom uzrastu, traži 68 učenika (24,81%). Od ukupnog broja ispitanih srednjoškolaca njih 9 (13,04%) traže

roditeljsku dozvolu za pristup internetu. Ovi podaci nam pokazuju da veliki broj kako djece u osnovnim školama tako i u srednjoj školi koriste internet bez roditeljskog znanja. Obzirom na navedeno, učenici mogu pristupati različitim sadržajima koje nudi internet bez znanja roditelja. Na pitanje u koje svrhe najviše koriste internet, ispitani učenici osnovnih škola, njih 104 (38,9%) odgovorili su You Tube, 50 (18,25%) instagram, 37 (13,5) koriste igrice, dok njih 26 (9,49%) koristi za istraživanje i učenje, a 22 (8,03%) učenika za Viber. Učenici srednje škole internet najčešće koriste za You Tube, njih 25 (36,23%). Instagram koristi 13 (18,84%), a igrice koristi 11 (15,94%) učenika. Internet u svrhu učenja u srednjoškolskoj dobi, od ukupnog broja ispitanih, koristi 7 (10,15%) učenika, dok Viber koriste 3 (4,35%) učenika. Kako navodi Puharić i sar. u svom istraživanju, najveći broj učenika (70%) koristi internet (Facebook, Twitter) kako bi upoznao nove prijatelje te za slušanje i presnimavanje filmova i muzike (You Tube) (81%). Drugi razlozi manje su zastupljeni. Gledanje neprimjerenih sadržaja (seks, nasilje) je rjeđi razlog korištenja interneta, 12% učenika smatra to najvažnijim razlogom pristupa ovom mediju (12). Na pitanje koliko često zanemaruju školske i porodične obaveze, od ukupnog broja ispitanih u osnovnim školama njih 125 (45,62%) odgovorilo je ponekad, a 118 (43,07%) nikada. U našem istraživanju utvrdili smo da školske i porodične obaveze zbog korištenja interneta nikada ne zanemaruje 30 (43,48%) učenika srednjoškolske dobi, dok njih 35 (50,72%) zanemaruju ponekad. Da više vremena provode s porodicom i prijateljima nego koristeći kompjuter odgovorilo je 140 (51,09%) učenika osnovnoškolskog uzrasta. Podjednaku pažnju u osnovnoškolskom periodu posvećuje 107 (39,05%) učenika. Od ukupnog broja ispitanih srednjoškolaca njih 42 (60,87%) više vremena provode sa porodicom i prijateljima u odnosu na korištenje interneta. Da podjednako koriste internet i družu se s porodicom i prijateljima odgovorilo je 25 (36,23%) srednjoškolaca. Zanimljivi su i rezultati drugih istraživanja u kojima se navodi kako učenici gledaju na svoj odnos prema porodici i prijateljima u odnosu na one virtuelne: 9,2% više se „družiti“ s virtuelnim prijateljima nego s članovima porodice i drugim prijateljima (12). Od ukupnog broja ispitanih učenika u osnovnim školama njih 254 (92,70%) ne shvata opasnosti koje internet može donijeti, dok od ukupnog broja ispitanih srednjoškolaca njih 66 (95,62%) ne shvata opasnosti interneta. Veoma mali broj učenika shvata opasnosti koje može donijeti internet: u našem istraživanju među osnovnoškolskim ispitanicima samo 19 (6,93%), dok od ukupno ispitanih u srednjoj školi samo su 3 (4,35%) učenika svjesna opasnosti interneta. Da li osjećaju nemir, nervozu i napetost ukoliko duže vremena nisu koristili internet u osnovnoj školi pozitivno je odgovorilo 76 (27,74%) ispitanih učenika (slika 15), dok je na pitanje da li smatraju da su ovisni o internetu pozitivno odgovorilo njih 98 (35,77%). U našem istraživanju, napetost i nervozu, ukoliko ne koriste internet, osjeća 15 (21,74%) srednjoškolaca od ukupnog broja ispitanih. Da su ovisni o internetu, smatra 22 (31,88%) ispitanice učenika u srednjoj školi. Istraživanje Puharić i sar. ukazuju da nemir osjeća 1/3 učenika u slučaju nemogućnosti korištenja interneta, a nekima je potrebna i stručna pomoć (12). Prema nekim autorima,

istraživanja problema povezanih s prekomjernom upotrebom društvenih mreža, potvrđuju da je ova ovisnost slična drugim ovisnostima, da svoje korijene ima u depresiji te da znatno utječe na nastanak društvene anksioznosti i narušavanja duševnog zdravlja korisnika (13,14).

ZAKLJUČAK

Rezultati dobiveni u ovom istraživanju, na uzorku od 274 učenika osmih i devetih razreda osnovnih škola na području Kantona Sarajevo i 69 učenika srednje škole, pokazuju da danas gotovo svaki učenik te dobi ima kompjuter te da ih većina koristi mobilne telefone. Učenici osnovne škole kao i srednje škole čak u više od 80% slučajeva koriste internet nekoliko puta u toku dana. Na ukupno ispitanom uzorku veoma mali broj ispitanika traži dozvolu roditelja za pristup internetu. Pozitivna stvar u našem istraživanju je što manji broj ispitanika, kako u osnovnim tako i u srednjoj školi ne navodi stanja napetosti i nervoze kada im internet nije dostupan te smatraju da nisu ovisni o internetu. Upotreba interneta u našem okruženju je velika i postoje brojni rizični faktori za razvoj ovisnosti. Stoga su potrebna opsežnija zalaganja i mjere primarne prevencije ovisnosti o internetu u najranijoj dobi.

LITERATURA

- Bijedić M, Bouillet D. (2007). Rizična ponašanja učenika srednjih škola i doživljaj kvalitete razredno nastavnog ozračja. *Odgojne znanosti*. 9: str. 113-32.
- Jurman J, Boričević Maršanić, V, Paradžik, Lj, Karapetrić Bolfan, Lj, Javornik, S. (2017). Ovisnost o internetu i video igrama. *Soc. psihijat*. 45:1, str. 36-42.
- Pies R. (2009). Should DSM-V Designate "Internet Addiction" a Mental Disorder? *Psychiatry (Edgmont)*. 6: 31-7.
- Lei H, Xu J, Zhao Z, Qin L, Du Y, Zhou Y, Lin F. (2012). Abnormal White Matter Integrity in Adolescents with Internet Addiction Disorder: A Tract-Based Spatial Statistics Study. *PLoS ONE*. Posjećeno 13.12.2018. na mrežnoj stranici <http://www.plosone.org/article/info%3Adoi%2F10.1371%2Fjournal.pone.0030253#s4>
- Međunarodna klasifikacija bolesti i srodnih zdravstvenih problema, deseto izdanje (MKB-10). (2012). Ženeva: Svjetska zdravstvena organizacija.
- Dijagnostički i statistički priručnik za duševne poremećaje (DSM-5). (2014). Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Lenhart, A., Madden, M., Pew Internet & American Life Project. (2005). Teen content creators and consumers. Posjećeno 13.12.2018. na mrežnoj stranici: <http://www.pewinternet.org/Reports/2005/Teen-Content-Creators-and-Consumers/1-Summary-of-Findings.aspx>.
- Young, K.S. (2009). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *CyberPsychology and Behavior*. 1(3): 237-244.
- Üneri, O.S. i Tanidir, C. (2011). Evaluation of internet addiction in a group of high school students: a cross-sectional study. *Düşünen Adam: The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*. 24 (24): 265-272.
- Steffes-Hansenb, S. i Tsaoa, J.C. (2008). Predictors for internet usage of teenagers i the United States: A multivariate analysis. *Journal of Marketing Communications*. 14(3):171-192.
- Livingstone S, Haddon L, Gorzeg A. (2012). Children risk and safety on the Internet, research and policy challenges in comparative perspective. Bristol: The Policy Press. Posjećeno dana 15.12.2018. Dostupno na mrežnoj stranici <http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20III/Reports/PerspectivesReport.pdf>
- Puharić, Z., Stašević, I., Ropac, D., Petričević, N., Jurišić, I. (2014). Istraživanje čimbenika nastanka ovisnosti o internetu *Acta Med Croatica*. 68 361-373.
- Szczegieliński A, Pałka K, Krysta K. (2013). Problems associated with the use of social networks--a pilot study. *Psychiatr Danub*. 25: 212-5.
- Yoo YS, Cho OH, Cha KS. (2013). Associations between overuse of the internet and mental health in adolescents. *Nurs Health Sci* doi: 10.1111/nhs.12086.

INFORMACIJE O AUTORIMA

Irma Džambo

JU Dom zdravlja Kantona Sarajevo
e-mail:irmadzambo@yahoo.com

Kenela Zuko

Nastavnički fakultet Univerzitet Džemal Bijedić
e-mail: zuko.k7@gmail.com